

بررسی مقایسه‌ای استعاره‌های پر کاربرد در متون خبری کووید-۱۹ در دوره شیوع بیماری و اوج گیری آن (بر اساس دیدگاه معنی‌شناسی قالبی)

منصور نیک‌پناه* / منصوره دلارامی فر*

چکیده

پژوهش حاضر سعی دارد به بررسی مقایسه‌ای استعاره‌های موجود در متون خبری زبان فارسی مرتبط با بیماری کووید-۱۹ در دو بازه زمانی آغاز شیوع این بیماری و اوج‌گیری آن در مهرماه ۱۳۹۹ بر اساس دیدگاه معنی‌شناسی قالبی بپردازد. روش مورد استفاده در این پژوهش، توصیفی-تحلیلی است. به این منظور، با بهره‌گیری از متون خبری روزنامه‌های کیهان و شرق، اخبار ۲۰:۳۰ و خبرگزاری‌های برخط ایسنا و ایرنا، استعاره‌های مربوط به بیماری کووید-۱۹ گردآوری شدند. تعداد ۶۰۰ استعاره در این متون از طریق الگوی پیشنهادی پراگماتیک به نام «روال تشخیص استعاره» استخراج گردید. سپس استعاره‌ها در قالب معنایی «بیماری» قرار گرفتند. در پایان، درصد فراوانی چهار استعاره پر کاربرد «کرونا جنگ است»، «کرونا پدیده طبیعی است»، «کرونا سفر است» و «کرونا موجود زنده دیگر است» در دو بازه زمانی آغاز شیوع بیماری کووید-۱۹ و اوج‌گیری سوم آن در ماه مهر با استفاده از نرم‌افزار SPSS بررسی شد و تفاوت آن‌ها مورد تحلیل قرار گرفت. یافته‌های پژوهش نشان داد در بازه زمانی آغاز شیوع بیماری، استعاره «کرونا جنگ است» با ۴۴ درصد فراوانی، بیشترین میزان کاربرد استعاره را در متون خبری به خود اختصاص داده است؛ اما در زمان اوج‌گیری بیماری کرونا که مصادف با آغاز فصل سرما در ماه مهر است، استعاره «کرونا جنگ است» با ۸۳ درصد فراوانی،

* استادیار مجتمع آموزش عالی سراوان و مدرس دانشگاه فرهنگیان زاهدان (نویسنده مسئول)

m.nikpanah@yahoo.com

* دانش‌آموخته دکتری زبان‌شناسی از دانشگاه سیستان و بلوچستان

تاریخ وصول: ۱۳۹۹/۰۸/۰۵ - پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۲/۰۷

بیشترین کاربرد را در میان سایر استعاره‌ها دارد. نتایج حاکی از این است که تفاوت چشمگیری میان کاربرد استعاره «کرونا جنگ است» در روزهای آغازین شیوع بیماری و زمان اوج گیری آن در مهرماه وجود دارد.

کلیدواژه: کووید-۱۹، استعاره، معنی‌شناسی قالبی، اجزای قالب.

۱. مقدمه

در اواخر دسامبر سال ۲۰۱۹، کروناویروس جدیدی با نام کووید-۱۹ باعث آغاز شیوع پنومونی^۳ از ووهان^۴ به سراسر کشور چین شد که در حال حاضر تهدیدات بهداشتی بزرگی را برای سلامت عمومی جهان ایجاد کرده است. بیماری همه‌گیر کووید-۱۹ ناشی از ویروس کرونای نوین - ۲۰۱۹ در سراسر جهان در حال گسترش است و تا اوّل مارس ۲۰۲۰ تعداد ۶۷ کشور از جمله ایران را مبتلا و درگیر کرده است. طبق آمار جهانی، نرخ مرگ‌ومیر سه‌چهارم درصد برای این بیماری ثبت شده است (فرونش و همکاران، ۱۳۹۹: ۳).

در جوامع امروزی، رسانه‌ها از جمله روزنامه و تلویزیون، نقش بسیار مهمی در بالا بردن سطح آگاهی افراد از طریق گزارش رویدادهای محیط زندگی ایفا می‌کنند. یکی از کاربردهای مهم رسانه، آگاهی‌بخشی و اطلاع‌رسانی از طریق پخش اخبار مهم روز دنیا است. اخبار علاوه بر بیان رویداد به‌طور شفاف، موضوع را به شکل غیرمستقیم و با زبانی جذاب یا با بهره‌گیری از استعاره مطرح می‌کند تا ذهن مخاطب

1. Corona virus

در مقاله مذکور، از ترکیب «کرونا ویروس» استفاده شده، در حالی که براساس ساختار مضاف و مضاف‌الیه زبان فارسی، کاربرد صحیح آن «ویروس کرونا» است.

2. COVID-19

۳. پنومونی (Pneumonia)، اصطلاحی که برای ذات‌الریه یا نومونیا در مقاله مذکور استفاده شده است، یکی از عفونت‌های رایج ریه است که در اثر باکتری، ویروس یا قارچ ایجاد می‌شود (Pommerville, 2010).
.:110

4. Wuhan

را هر چه بهتر درگیر مطلب خبری نماید (نامور و امیری پریان، ۱۳۹۶: ۱۵۰). در چنین شرایطی، نقش استعاره به‌عنوان ابزاری برای سازماندهی افکار و درک مفاهیم نامحسوس، از اهمیتی خاص برخوردار است (Balteiro, 2017: 211).

در زبان‌شناسی شناختی، استعاره به‌عنوان پایه و اساس تفکر انسان شناخته شده است. لیکاف و جانسون^۱ (1980) در اثر معروف خود به نام *استعاره‌هایی که باور داریم*، استعاره را در همه بخش‌های زبان بررسی کرده، نشان می‌دهند که استعاره پیش از زبان در تاروپود تفکر و شناخت انسان جا دارد. به اعتقاد فیلمور^۲ و همکاران (۲۰۰۴)، برای عملی بودن تحلیل استعاره‌ها در دیدگاه شناختی، حوزه‌ها باید از طریق قالب‌های معنایی شکل بگیرند و نظریه استعاره مفهومی^۳ نیازمند در نظر گرفتن قالب‌هاست. فیلمور (۱۹۷۶) و فیلمور و بیکر^۴ (۲۰۰۹) معتقدند معنی‌شناسی قالبی^۵ یک روش اصولی برای ارتباط بین تحلیل‌های زبانی و دانش تجربی بشر از هر بخش زبان است. همچنین سولیوان و سویزر^۶ (۲۰۰۹) نیز لزوم تشکیل قالب‌های معنایی را برای درک استعاره نشان داده، خاطر نشان می‌کنند که معنی‌شناسی قالبی، معنی یک واژه را با توجه به ساختار مفهومی آن واژه که برگرفته از جهان پیرامون بشر است، مشخص می‌کند. بالتیرو (۲۰۱۷) نیز با بررسی قالب معنایی «سلامت» در گفتمان پزشکی با توجه به قالب‌های معنایی استعاره نشان داد که استعاره به مردم اجازه می‌دهد بهتر و سریع‌تر شرایط خاص بهداشتی و مفاهیم مرتبط با سلامت را براساس تجربه‌های ملموس و جامع خود درک کنند.

-
1. Cognitive linguistics
 2. Lakoff and Johnson
 3. *Metaphors We Live By*
 4. Filmore
 5. domain
 6. frame
 7. Conceptual Metaphor
 8. Baker
 9. Frame Semantics
 10. Sullivan & Sweetser

با توجه به هدف اصلی پژوهش حاضر که بررسی نحوه درک استعاره‌ها و نقش قالب‌های معنایی و اجزای آن‌ها بر ذهن بشر است، نگارندگان نشان می‌دهند تاکنون پژوهش‌های بسیاری در زمینه بررسی قالب‌های معنایی واژه‌های زبان فارسی از قبیل «اسم»، «فعل» و «صفت» انجام شده است؛ اما هیچ‌کدام به بررسی استعاره براساس نظریه معنی‌شناسی قالبی نپرداخته‌اند. بنابراین با توجه به لزوم بررسی استعاره براساس معنی‌شناسی قالبی و عدم توجه پژوهشگران به تحلیل قالب‌های معنایی استعاره‌ها، این پژوهش قصد دارد استعاره‌های زبان فارسی را براساس قالب‌های معنایی آن‌ها تحلیل کند. همچنین به دلیل اهمیت شیوع و ویروس کووید-۱۹ در سراسر جهان و تمرکز اخبار بر این موضوع، به ویژه در آغاز فصل سرما که شروع نقطه اوج سوم این بیماری است، نگارندگان بر آن هستند رابطه معنایی استعاره‌های بیان‌شده در متون خبری برگرفته از روزنامه‌های کیهان و شرق، اخبار ۲۰:۳۰ و خبرگزاری‌های برخط ایسنا و ایرنا را با قالب معنایی «بیماری» و نقش اجزای قالب آن تعیین کنند و تفاوت میزان استفاده از هر استعاره را در دو بازه زمانی آغاز شیوع بیماری کووید-۱۹ و اوج‌گیری آن در ماه مهر مورد تحلیل و بررسی قرار دهند.

۱-۱. پیشینه پژوهش

به اعتقاد فیلمور (۱۹۷۶) و فیلمور و همکاران (۲۰۰۴)، برای عملی بودن تحلیل استعاره‌ها در دیدگاه شناختی، حوزه‌ها باید از طریق قالب‌های معنایی شکل بگیرند و نظریه استعاره مفهومی نیازمند در نظر گرفتن قالب‌های معنایی است. سولیوان (۲۰۰۶) و (۲۰۰۷) نیز به نقش مرکزی معنی‌شناسی قالبی در کاربرد استعاره تأکید داشت. همچنین بیوررت و سویزر (۲۰۰۹) نشان دادند قالب‌های معنایی استعاره‌ها دارای نقاط مشترکی با قالب‌های معنایی مفاهیم انتزاعی مورد نظر افراد هستند. در پژوهشی دیگر، مور^۳

1. frame elements
2. Bouverete
3. Moore

(۲۰۱۱) با کمک قالب‌های معنایی، مفهوم مکان را در واژه‌های انگلیسی بررسی کرد و تأثیر قالب و اجزای آن را در درک این واژه‌ها مورد تحلیل قرار داد.

در زبان فارسی نیز تاکنون پژوهش‌های بسیاری در ارتباط با استعاره‌ها با تمرکز بر شعر و ادب فارسی، عواطف و احساسات و همچنین متون خبری انجام شده است. از این میان می‌توان به زاهدی و دریکوند (۱۳۹۰) اشاره کرد که به بررسی استعاره‌های شناختی در نثر فارسی و انگلیسی براساس الگوی استعاره‌های مفهومی پرداخته، نشان دادند تفاوت چشمگیری میان استعاره‌های فارسی و انگلیسی وجود ندارد و بیشترین استعاره‌ها از نوع استعاره‌های جهت‌ی است. افراشی و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی استعاره‌های مفهومی زبان فارسی پرداختند و نشان دادند استعاره‌های هستی‌شناختی با ۷۴ درصد از کل استعاره‌های مفهومی، بیشترین کاربرد را در زبان فارسی دارند. در پژوهشی دیگر، روحی و همکاران (۱۳۹۷) با بهره‌گیری از الگوی استعاره‌ی استفانوویچ^۲ (۲۰۰۶)، مدل انطباقی لیکاف و جانسون (۱۹۸۰) و رویکرد کووچش^۳ (۲۰۱۰)، استعاره‌ی خشم را در زبان‌های فارسی، کردی و گیلکی بررسی کردند. نتایج نشان می‌دهد شباهت‌ها ریشه در تجربیات یکسان از این حس و تفاوت‌ها ریشه در نگاه متفاوت فرهنگی اعضای هر زبان دارد.

درخصوص معنی‌شناسی قالبی نیز پژوهش‌هایی در زبان فارسی انجام شده که تمرکز آن‌ها بر تحلیل قالب‌های معنایی واژه‌هایی از قبیل «اسم»، «فعل» و «صفت» بوده است. در این میان، نائبلویی و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی واژه‌های عواطف در حوزه‌های شادی و علاقه پرداخته و شبکه معنایی قالب‌بنیاد را برای واژه‌های مذکور طراحی کرده‌اند. موسوی و همکاران (۱۳۹۴) واژه «دیدن» را براساس این نظریه بررسی کردند و نشان دادند رابطه بین قالب‌های متعدّد با قالب «ادراکی-دیداری» عامل ایجاد چندمعنایی فعل «دیدن» شده است. همچنین حسابی (۱۳۹۵) تعداد ۲۶

1. Orientational Metaphors

2. Stefanowitsch

3. Kovecses

قالب معنایی برای فعل «خوردن» در نظر گرفت. از سوی دیگر، بررسی چندمعنایی فعل «گرفتن» براساس انگاره چندمعنایی اصول‌مند^۱ تایلر و ایونز^۲ (۲۰۰۱) در زبان فارسی توسط عموزاده و همکاران (۱۳۹۵) انجام شده است. در این مقاله از میان معانی متعدّد برای فعل «گرفتن»، تنها یکی را معنی اصلی قرار داده‌اند و معانی دیگر را قابل بسط یا اشتقاق از معنی اصلی می‌دانند. دلارامی فر و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی، قالب‌های معنایی فعل «گرفتن» را براساس نظریه معنی‌شناسی قالبی بررسی و شبکه معنایی قالب‌بنیاد برای افعال زبان فارسی طراحی کردند.

با توجه به اینکه تاکنون پژوهشی در زمینه بررسی استعاره‌ها براساس نظریه معنی‌شناسی قالبی در زبان فارسی صورت نگرفته است، نگارندگان در این پژوهش با بررسی قالب‌های معنایی و توصیف اجزای قالب استعاره‌های متون خبری، به تحلیل قالب معنایی «بیماری» پرداخته‌اند.

۱-۲. چارچوب نظری

از نظر معنی‌شناسان شناختی، استعاره بیان و فهم مفاهیم انتزاعی در قالب مفاهیم ملموس‌تر است (Lakoff and Johnson, 1980). لیکاف و جانسون (۱۹۸۰) معتقدند نظام تصویری ذهن انسان برپایه مجموعه کوچکی از مفاهیم تجربی شکل گرفته است. این مفاهیم مستقیماً از تجربه ما ناشی شده، به خودی خود در ذهن تعریف می‌شوند. همچنین لیکاف (۱۹۹۱) بر این باور است که این تصوّرات استعاری یا انتزاعی از طریق نگاشت استعاری^۳ از مجموعه‌های کوچک مفاهیم تجربی و اساسی ذهن ما ساختاردهی و درک می‌شوند. در معنی‌شناسی قالبی نیز به‌عنوان یکی از شاخه‌های زبان‌شناسی شناختی، قالب‌ها به مفاهیمی بزرگ‌تر از واژه‌ها، یعنی رویدادهای جهان خارج تعلق دارند (Boas, 2010). به اعتقاد بیکر (۱۹۹۹)، معانی

1. Principled Polysemy
2. Tyler & Evans
3. Metaphoric mapping

واژه‌ها درون نظامی از دانش درک می‌شوند که در تجربه اجتماعی و فرهنگی انسان ریشه دارد. «درواقع، درک معنای واژه‌ها از طریق قالب هر واژه میسر است و قالب‌های معنایی نمایانگر بخش‌های یک رویداد هستند که برای اتصال گروهی از کلمات به مجموعه‌ای از معانی به کار می‌روند» (Li and Mooi, 2017; Petruk, 2013).

قالب از دیدگاه معنی‌شناسی قالبی، نظامی از مفاهیم است که برای درک هر کدام از آن‌ها فهم کل مفاهیم موجود در این نظام، مورد نیاز است و با اشاره به هریک از مفاهیم، همه آن‌ها در ذهن افراد فعال می‌شوند (Petruk, 1996: 1).

در معنی‌شناسی قالبی، هر قالب شامل تعریف، اجزای قالب هسته‌ای و غیرهسته‌ای، روابط میان قالبی^۳ و واحدهای واژگانی^۴ می‌شود. فیلمور (۱۹۹۲) اطلاعات نحوی و معنایی قالب «تبادل تجاری»^۵ را در یک مجموعه قرار داد. این قالب معنایی به صورت یک سناریو درک می‌شود که در آن، یک شخص قصد کنترل و مالکیت بر چیزی از جانب شخص دوم را دارد و این مالکیت توافقی است؛ زیرا می‌تواند مقداری پول دریافت کند. پس زمینه این سناریو نیازمند درکی از ویژگی‌های مالک، اقتصاد، پول، قرارداد تلویحی و نظایر آن است. در این طرح‌واره، اجزایی از قبیل خریدار، فروشنده، کالا و پول، مفاهیم لازم در قالب «تبادل تجاری» است. خلاصه‌ای از این قالب معنایی به شرح زیر است:

جدول ۱- قالب معنایی «تبادل تجاری» در شبکه معنایی قالبی فیلمور (Filmore, 1992)

قالب: تبادل تجاری
اجزای قالب: خریدار، فروشنده، کالا، پرداخت
مفهوم: خریدار کالا را دریافت می‌کند و فروشنده پول را دریافت می‌کند

1. definition
2. core and non-core features
3. frame-to-frame relations
4. lexical units
5. commercial transaction

در جدول (۱)، قالب معنایی تبادل تجاری و اجزای مفهومی تشکیل دهنده آن مشخص شده و در ردیف آخر، مفهوم تبادل تجاری از طریق اجزای تشکیل دهنده، توصیف گردیده است. هرکدام از این اجزا خودشان یک قالب معنایی و عناصر هسته‌ای و غیرهسته‌ای دارند؛ برای مثال، کالا به عنوان یکی از اجزای معنایی تبادل تجاری، خود دارای اجزای معنایی جداگانه است (Ruppenhofer et al., 2016: 80).

اجزای قالب در معنی‌شناسی قالبی به دو گروه طبقه‌بندی می‌شوند (Ruppenhofer et al., 2016: 23):

الف. اجزای هسته‌ای

اجزای هسته‌ای قالب «تبادل تجاری»: خریدار، کالا، پول، فروشنده

ب. اجزای غیرهسته‌ای

اجزای غیرهسته‌ای قالب «تبادل تجاری»: هدف، قیمت، واحد (واحد اندازی گیری)، علت، زمان معامله و مکان معامله

۳-۱. روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی است که براساس نظریه معنی‌شناسی قالبی به توصیف و تحلیل استعاره‌های موجود در متون خبری در زمینه بیماری کووید-۱۹ پرداخته است. نگارندگان این پژوهش با استفاده از روش دستی به جست‌وجو و استخراج ۶۰۰ استعاره از پیکره انتخاب شده پرداختند. پیکره این پژوهش از منابع مهم خبری شامل روزنامه کیهان، روزنامه شرق، اخبار ۲۰:۳۰ و خبرگزاری‌های معتبر برخط از قبیل ایسنا و ایرنا جهت جمع‌آوری داده‌های مربوط به کووید-۱۹ به دست آمد. اخبار مرتبط با بیماری کووید-۱۹ در دو بازه زمانی: الف. آغاز شیوع بیماری کرونا از تاریخ ۳ تا ۲۸ اسفند ۱۳۹۸ و ب. اوج گیری سوم این بیماری از ۱ تا ۲۰ مهر ۱۳۹۹ که شروع فصل سرما و بازگشایی مدارس کشور است، از منابع یادشده جمع‌آوری

گردید. سپس قالب‌های معنایی استعاره‌ها مشخص شد و میزان استفاده از چهار استعاره پرکاربرد در این دو بازه با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تحلیل قرار گرفت. در نهایت، با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای، داده‌های اصلی مقایسه شدند.

در این پژوهش، برای شناسایی استعاره‌ها از روش پیشنهادی پراگلجاز (2007) به نام «روال تشخیص استعاره»^۱ استفاده شد. کارکرد این روش به شرح زیر است (Pragglejaz, 2007: 3):

۱. تمام متن کامل خوانده شود تا درک کلی از معنای آن صورت گیرد.

۲. واحدهای واژگانی متن مشخص شود.

۳. معنای بافتی هر واحد واژگانی تعیین شود و اگر معنای پایه‌تری در سایر بافت‌ها داشت، آن معنی نیز مشخص گردد. اگر معنی رایج واحد واژگانی در سایر بافت‌ها نسبت به معنی آن واحد واژگانی در بافت موجود، پایه‌ای‌تر است، باید بررسی کرد که آیا معنای بافتی با معنای پایه در تقابل است یا خیر.

۱. اگر تقابل معنایی بین دو معنی پایه و بافتی وجود دارد، واحد واژگانی مذکور، استعاری است.

در روش گروه پراگلجاز (۲۰۰۷)، نه تنها زبان بلکه بافت متن نیز در نظر گرفته شده است. در این روش، اعتقاد بر این است که یک متن در خلأ رخ نمی‌دهد؛ بلکه توسط فردی برای فردی دیگر در موقعیت خاص به منظور خاص تولید می‌شود (علی‌پور و همکاران، ۱۳۹۵: ۶). با توجه به اینکه یکی از ارکان مهم معنی‌شناسی قالبی توجه به بافت است که منجر به ایجاد نقش معنایی برای هریک از اجزای قالب می‌شود (Petruk, 2013)، روش گروه پراگلجاز (۲۰۰۷) و این نظریه با یکدیگر همخوانی دارند و مسیر مشابهی را طی می‌کنند.

بررسی واژه «جنگ» براساس روش گروه پراگلجاز (۲۰۰۷):

جنگ:

1. Pragglejaz

2. Metaphor Identification Procedure

الف. معنی بافتی: تلاش و کشمکش میان افراد جامعه و ویروس شیوع یافته برای دستیابی به اهداف خود که همان حفظ بقاست، معنی می دهد.

ب. معنی پایه: زدو خورد با جنگ افزار میان اقوام، گروه ها یا کشورهای دشمن است. مقابله و برخورد نیروهای نظامی است (انوری، ۱۳۸۱: ۲۲۰۰).

ج. مقایسه معنی بافتی با معنی اولیه: در اینجا تلاش و کشمکش بین انسان و ویروس، به جنگ بین آن ها برای حفظ بقا تشبیه شده است. با وجود مغایرت معنایی، می توان با تکیه بر شباهت نوعی مبارزه در هر دو معنی، از معنای اولیه به معنای بافتی دست یافت. بنابراین واژه «جنگ» به صورت استعاری به کار رفته است.

پس از پایان شناسایی استعاره ها، هریک از آن ها براساس نظریه معنی شناسی قالبی توصیف شد و قالب ها و اجزای قالب استعاره ها با توجه به قالب معنایی «بیماری» مورد بررسی و تحلیل قرار گرفت.^۱

۱-۴. سؤالات تحقیق

- چگونه قالب های معنایی و اجزای آن ها به درک استعاره های مربوط به بیماری کووید-۱۹ کمک می کنند؟

- آیا شرایط مختلف می تواند در میزان استفاده از انواع مفاهیم ملموس برای بیان مفاهیم انتزاعی این بیماری مؤثر باشد؟

- فارسی زبانان در متون خبری بحران موجود، با ابزار استعاره بیشتر از کدام دسته مفاهیم ملموس برای بیان مفاهیم انتزاعی بهره می برند؟

۱. نحوه نمایش:

قالب: « »

اجزای قالب: نقش معنایی

واژه: « »

استعاره: « »

۲. تحلیل داده‌ها

در متون خبری به‌دست آمده، واژه «کرونا» در بیشتر مواقع به‌جای «ویروس کووید-۱۹» به کار می‌رود. در واقع «کرونا» واژه شامل برای «کووید-۱۹» است؛ به این معنی که «کووید-۱۹» زیرشمول^۲ «کرونا» یا نوعی «کرونا» است. به اعتقاد صفوی (۱۳۸۷: ۱۰۲)، رابطه شمول معنایی^۳ از طریق رابطه منطقی استلزام^۴ قابل توصیف است؛ به این ترتیب که صحت یک جمله با واژه زیرشمول، مستلزم صحت همان جمله با واژه شامل است و برعکس.

مثال:

۱. کووید-۱۹ به ۶۷ کشور جهان رسید.

۲. کرونا به ۶۷ کشور جهان رسید.

مثال‌های فوق، صحت جمله با واژه شامل «کرونا» و همچنین واژه «کووید-۱۹» را نشان می‌دهد.

در جدول (۲) و (۳)، قالب‌های استعاری و اجزای قالب به کار گرفته شده برای اشاره به بیماری کووید-۱۹ در متون خبری فارسی نشان داده شده است.

جدول ۲- قالب‌های استعاری به‌کاررفته برای بیماری کووید-۱۹ یا کرونا (دلارامی فر و خلیفه‌لو، ۱۳۹۹: ۷)

هدف	قالب به‌کاررفته در استعاره‌ها
کرونا یا کووید-۱۹	• کرونا جنگ است
	• کرونا نبرد است
	• کرونا حمله است
	• کرونا قاتل است
	• کرونا نیروی تخریب طبیعی است

1. superordinate
2. hyponym
3. hyponymy
4. entailment

<ul style="list-style-type: none"> • کرونا شرور است • کرونا شکنجه گر است • کرونا پدیده طبیعی (خطرناک) است • کرونا طاعون است • کرونا طوفان است • کرونا ریگ روان است • کرونا آتش است • کرونا عنکبوت است • کرونا شیر است • کرونا گیاه است • کرونا شیء یا بار است • کرونا مسیر یا راه است • کرونا چیزی پنهان است 	
---	--

جدول (۲) قالب‌های استعاری مرتبط با بیماری کووید-۱۹ را در متون خبری نمایش داد. جدول (۳) اجزای قالب استعاری را در این متون نشان می‌دهد.

جدول ۳- اجزای قالب استعاری (همان)

اجزای قالب	استعاره‌ها
بیمار یا قربانی	<ul style="list-style-type: none"> • بیماران / بازمانده‌ها مبارز هستند • بیماران / قربانیان زندانی هستند • بیماران دونده هستند
بدن و اعضای آن	<ul style="list-style-type: none"> • بدن و سیستم ایمنی سلاح هستند • بدن ساختمان است • بدن ظرف است
	<ul style="list-style-type: none"> • علایم بیماری نشانه‌های فیزیکی هستند

<ul style="list-style-type: none"> ● علایم بیماری رمز و راز هستند 	<ul style="list-style-type: none"> ● علایم و عواقب بیماری
<ul style="list-style-type: none"> ● شفا یافتن کشتن یا تخریب بیماری است ● بهبود یا شفا تمیز کردن است ● بهبود یافتن مسیر است 	<ul style="list-style-type: none"> ● شفا یافتن / بهبود یافتن
<ul style="list-style-type: none"> ● کادر درمان یا کارشناسان مبارز هستند (با ارتش بیماری مبارزه می‌کنند) ● کادر درمان و کارشناسان ناو جنگی هستند ● کادر درمان و کارشناسان کنترل‌کننده هستند ● کادر درمان و کارشناسان رهبر هستند ● کادر درمان و کارشناسان ستاره هستند 	<ul style="list-style-type: none"> ● کادر درمان (پزشک، پرستار، محقق، کارشناس)
<ul style="list-style-type: none"> ● پژوهش‌ها و پیشرفت آن‌ها یک مسیر است ● پژوهش‌ها منبع روشنایی هستند ● پژوهش‌ها شکار هستند 	<ul style="list-style-type: none"> ● پژوهش‌ها، دانش و اطلاعات و یافته‌ها
<ul style="list-style-type: none"> ● درمان یا واکسیناسون گلوله، ارتش و سپر هستند ● درمان مهاجم است ● داروها رهبر، مبارز، دهنده و برنده هستند ● درمان‌ها اسیر یا زندانی هستند ● دارو نوشیدنی است ● درمان پدیده‌ای طبیعی یا فاجعه است ● نبود درمان خشکی و فرسایش است ● دسترسی به درمان سیل است 	<ul style="list-style-type: none"> ● درمان، واکسیناسیون و دارو
<ul style="list-style-type: none"> ● اقدامات پیشگیرانه گام هستند 	<ul style="list-style-type: none"> ● اقدامات پیشگیرانه
<ul style="list-style-type: none"> ● مسئولین شرور هستند ● مقامات قربانی هستند ● مسئولین مبارز هستند 	<ul style="list-style-type: none"> ● مقامات و مسئولین

در جدول‌های (۲) و (۳)، استعاره‌های به کاررفته با توجه به قالب و اجزای قالب آن‌ها طبقه‌بندی شده‌اند. در پژوهش حاضر، پرکاربردترین استعاره‌ها در متون خبری براساس معنی‌شناسی قالبی بررسی می‌شود و درصد فراوانی آن‌ها مشخص می‌گردد. این پژوهش بر چهار استعاره «کرونا جنگ است»، «کرونا سفر است»، «کرونا پدیده طبیعی است» و «کرونا موجود زنده دیگر است» متمرکز است.

۲-۱. بررسی قالب‌های معنایی «بیماری» و استعاره‌های «کرونا جنگ است»، «کرونا سفر است»، «کرونا پدیده طبیعی است» و «کرونا موجود زنده دیگر است»

با توجه به اینکه در این پژوهش، استعاره‌ها به قالب معنایی «بیماری» نسبت داده شده‌اند، ابتدا انگاره معنایی قالب «بیماری» براساس معنی‌شناسی قالبی مطرح می‌گردد و سپس قالب‌های معنایی چهار استعاره مذکور، با قالب معنایی «بیماری» مقایسه شده، نقش هریک از اجزای قالب در استعاره‌ها مشخص می‌شود.

۲-۱-۱. قالب معنایی «بیماری»

در معنی‌شناسی قالبی، معنی واژه در ارتباط با قالب پس‌زمینه خود و به صورت طرح‌واره‌هایی متکی بر تجربه جهان خارج تعریف می‌شود. این طرح‌واره‌ها قالب‌های معنایی هستند (Ruppenhofer et al., 2016). در اینجا قالب معنایی «بیماری» براساس معنی‌شناسی قالبی نشان داده شده است:

الف. تعریف قالب «بیماری»

واژه‌های موجود در این قالب، شرایطی را نشان می‌دهد که بیمار از آن رنج می‌برد یا تحت درمان قرار می‌گیرد. بیمار یا درمان می‌شود یا به سبب آن بیماری می‌میرد. این شرایط یا بیماری‌ها به روش‌های مختلف نام‌گذاری می‌شوند. برخی از بیماری‌ها براساس اعضای بدن که تحت تأثیر بیماری قرار می‌گیرند (مانند سرطان کبد و بیماری‌های قلبی و عروقی)، برخی از طریق علت بیماری (مننژیت باکتریایی و ذات‌الریه)، تعدادی توسط یکی از ویژگی‌های اصلی بیماری (بیماری حاد تنفسی و

پیرگوشی)، برخی با توجه به جمعیتی که تحت تأثیر آن قرار می‌گیرند (دیابت نوجوانان، سل گاوی) و در نهایت بعضی بیماری‌ها با استفاده از نام پژوهشگران (سندرم مونشهاوزن^۱ و بیماری لوگریک^۲) نام‌گذاری می‌شوند. هر بیماری علائم و مشخصات ویژه‌ای دارد؛ به طوری که پزشکان را قادر به تشخیص بیماری و درمان آن می‌کند.

ب. اجزای هسته‌ای قالب «بیماری»:

نوع بیماری: اسم یا عنوانی است که متخصصان علم پزشکی برای بیماری انتخاب می‌کنند.

بیمار: فردی که از نوعی بیماری در بدن خود رنج می‌برد.

اعضای بدن: عضو یا اعضای بدن که تحت تأثیر بیماری قرار می‌گیرند یا با بیماری درگیر می‌شوند.

علائم بیماری: تأثیری که بیماری بر بدن می‌گذارد و پزشکان و کادر درمان را قادر به تشخیص بیماری می‌کند.

پ. اجزای غیرهسته‌ای قالب «بیماری»:

بهبود یا درمان: نتیجه مصرف داروهایی که توسط پزشک تجویز شده است.

کادر درمان: پزشکان، پرستاران، کارشناسان علوم آزمایشگاهی و همه افرادی که در فرایند درمان بیمار نقش دارند.

اقدامات پیشگیرانه: مواردی که توسط کادر درمان برای پیشگیری از بیماری توصیه می‌شود.

پژوهش‌ها در زمینه بیماری: بررسی‌هایی که توسط افراد متخصص انجام می‌شود تا به روند تشخیص و درمان بیماری کمک کند.

۲-۱-۲. قالب معنایی «جنگ»

قالب معنایی «جنگ» برای اشاره به بیماری کووید-۱۹ مانند سایر بیماری‌های حاد کاربرد بسیاری دارد. استعاره «کرونا جنگ است»، بیماری کرونا را از قالب معنایی

1. Munchausen
2. Lou Gehrig's

«بیماری» به قالب معنایی «جنگ» وارد می‌کند. تعریف قالب معنایی «جنگ» به شرح زیر است:

الف. تعریف قالب «جنگ»

این قالب اشاره دارد به نوعی دشمنی یا برخورد خصمانه که میان دو طرف^۱ بر سر موردی آخاص جهت دستیابی به هدفی آخاص صورت می‌گیرد.

ب. اجزای هسته‌ای قالب

طرف یا طرفین: دو فرد یا گروه شرکت‌کننده در مبارزه که در مقابل یکدیگر قرار می‌گیرند.

مورد: مشکل حل‌نشده که دو طرف مبارزه در آن اختلاف نظر دارند.

هدف: نتیجه مطلوبی که هریک از طرفین قصد دارد به آن دست یابد.

اجزای غیرهسته‌ای قالب «جنگ» شامل طول مدت^۲ جنگ، ابزار^۳ جنگ، روش^۴ جنگ، میزان^۵ جنگ، نتیجه^۶ جنگ، زمان^۷ و مکان^۸ جنگ است. در صورت لزوم، هنگام تحلیل داده‌ها به هریک از اجزای غیرهسته‌ای قالب اشاره خواهد شد. در مثال‌های زیر، استعاره «کرونا جنگ است» به کار گرفته شده است:

۱. در قم و استان مرکزی وضعیت قرمز اعلام شد.

۲. پیروزی در مقابل کرونا با همت مردم و پزشکان صورت می‌گیرد.

۱. جنگ با کرونا همچنان ادامه دارد.

۲. برای نجات جان خود و عزیزانمان در خانه بمانیم.

1. side
2. case
3. purpose
4. duration
5. instrument
6. manner
7. degree
8. result
9. time
10. place

در مثال (۳)، وضعیت قرمز نشان‌دهنده اوضاع وخیمی است که در اثر جنگ (وجود بیماری کرونا) در کشور پیش آمده است. مثال (۴)، پزشکان را سربازانی می‌داند که به کمک آن‌ها در جنگ با کرونا پیروز می‌شوند. در مثال (۵)، تداوم این بیماری را به جنگی طولانی تشبیه کرده و در مثال (۶)، راه نجات مردم در این جنگ را نشان داده است. در همه موارد فوق، استعاره «کرونا جنگ است» توسط نویسنده متن خبری به کار رفته است. در برخی دیگر از متون خبری، کرونا یکی از طرفین جنگ محسوب می‌شود؛ مانند:

۱. شرایط درگیری با کرونا هر روز تغییر می‌کند.

۲. پزشکان بسیاری که در مبارزه با کرونا برای نجات مردم جان باختند.

۳. بشر در یک طرف و در مقابل آن‌ها ویروس کووید-۱۹.

همان طور که در مثال‌های بالا ملاحظه می‌گردد، یکی از اجزای هسته‌ای قالب جنگ، طرف یا طرفین جنگ نام دارد که جانشین نوع بیماری در قالب «بیماری» می‌شود. در این مثال‌ها، ویروس کرونا یا کووید-۱۹ یکی از طرفین جنگ است که بشر در طرف دیگر با آن مبارزه می‌کند. بنابراین در سطح اجزای قالب نیز ساخت استعاره می‌تواند صورت گیرد؛ به این شکل که اجزای یک قالب معنایی، جانشین اجزای قالبی دیگر می‌شوند.

از سوی دیگر، در برخی از داده‌های گردآوری شده، این بیماری در قالب «نبرد» به کار رفته است. قالب معنایی «نبرد» در شبکه معنایی قالب بنیادمانند قالب «جنگ» شامل اجزای قالب طرفین نبرد، مورد و هدف می‌شود. تفاوت قالب‌های معنایی «جنگ» و «نبرد» در این است که در قالب معنایی «نبرد»، یکی از طرفین یا هر دو در حالت حمله قرار دارند. نمونه‌هایی از استعاره «کرونا نبرد است» به شرح زیر هستند:

۱. در این شرایط، حمله به سیستم ایمنی بدن صورت می‌گیرد.

۲. بیش از ۶۷ کشور دنیا مورد حمله کرونا قرار گرفتند.

۳. نیروی دفاعی ضعیف، بازنده نبرد کرونا است.

۴. نبرد تن به تن میان مردم و کرونا.

در مثال‌های بالا، ویروس کرونا یا کووید-۱۹ در قالب معنایی «نبرد» یا به‌عنوان یکی از اجزای قالب «نبرد» به کار رفته است که به ترتیب به سیستم ایمنی بدن، بیش از ۶۷ کشور دنیا، نیروی دفاعی ضعیف و مردم هجوم برده است.

۳-۱-۳. قالب معنایی «پدیده طبیعی»

قالب معنایی «پدیده طبیعی» به بحران بیماری کووید-۱۹ اشاره دارد. این قالب شامل پدیده‌های زلزله، سیل، آتش، طوفان و سایر شرایط آب‌وهوایی است. قالب معنایی «پدیده طبیعی» در شبکه معنایی قالب بنیاد به صورت زیر معرفی می‌شود:

الف. تعریف قالب معنایی «پدیده طبیعی»:

در این قالب، یک رخداد طبیعی از قبیل زلزله، سیل، آتش‌سوزی، طوفان و سایر شرایط آب‌وهوایی، باعث ایجاد تغییری ملموس در محیط اطراف می‌شود. این تغییر با کیفیت مختلف اعمال می‌گردد که در کیفیت بالاتر منجر به تخریب محیط پیرامون می‌شود.

ب. اجزای هسته‌ای قالب:

رخداد طبیعی: رخداد طبیعی شامل اعمال هر گونه پدیده طبیعی می‌باشد که خارج از اختیار بشر است.

کیفیت: شدت رخ دادن پدیده طبیعی.

مکان: منطقه‌ای است که تحت تأثیر رخداد طبیعی قرار می‌گیرد.

از قالب معنایی «پدیده طبیعی» و اجزای هسته‌ای این قالب برای اشاره به بیماری

کووید-۱۹ در متون خبری به شرح زیر استفاده شده است:

۱. کرونا تمام استان‌های کشور را دربرگرفت.

۲. با این اوضاع پس‌لرزه‌های کرونا تا روزهای آخر سال جدید ادامه خواهد

داشت.

۳. کرونا می‌تواند بیماری‌های همه‌گیر در کودکان را شعله‌ور کند.

۴. کرونایی‌ترین کشور دنیا.

در مثال‌های بالا، کرونا به ترتیب اشاره به رخداد طبیعی سیل، زلزله، آتش‌سوزی و ناپایداری جوّی دارد که باعث تخریب و ایجاد نابسامانی می‌شود.

۲-۱-۴. استخدام واژگان «مسافرت»

بیان استعاره‌گونه حرکت برای جهش این بیماری، از عناصر دیگر به کاررفته است. «استفاده مکرر از جمله‌هایی همچون «پارسال درآمد او بالا رفت»، «درسش افت کرده است»، «توقعش بالا رفته است» و... چشم ما را بر این حقیقت می‌بندد که این جملات همگی بر پایه استعاره ساخته شده‌اند» (سادات موسوی و رحیمی، ۱۳۹۹: ۴۷۲). قالب معنایی «سفر» نیز برای اشاره به بیماری کووید-۱۹ به کار رفته است. استعاره سفر، تجربه بیماری را به نحوی متفاوت قالب‌بندی می‌کند؛ به این صورت که بیماری به‌عنوان یک همراه بالقوه در مسیر زندگی یا سفر مشخص می‌شود و عدم بهبود بیماری به منزله شکست شخصی تلقی نمی‌گردد (سمینو و همکاران، ۲۰۱۵). قالب معنایی «سفر» در شبکه معنایی قالب‌بنیاد به صورت زیر معرفی می‌شود:

الف. تعریف قالب معنایی «سفر»:

در این قالب، مسافر، سفر یا فعالیتی را آغاز می‌کند که در آن از یک مکان که مبدأ نامیده می‌شود، حرکت می‌کند و با طی مسیری به مکان دیگر به نام مقصد می‌رسد. مسافر در این سفر ممکن است هم‌سفر و وسیله سفر نیز به همراه داشته باشد. فاصله و مدت‌زمان سفر نیز دو بخش جدایی‌ناپذیر شکل‌گیری مفهوم سفر در ذهن هستند.

ب. اجزای هسته‌ای قالب:

مبدأ: نقطه شروع سفر مبدأ نامیده می‌شود.

مقصد: نقطه پایان سفر مقصد نامیده می‌شود. مقصد ممکن است هدف نهایی مسافر باشد یا مکانی در مسیر که مسافر قصد عبور از آن را دارد.

مسیر: حده فاصل میان مبدأ و مقصد که با طی آن، سفر شکل می‌گیرد.

مسافر: موجود زنده‌ای از نقطه مبدأ به مقصد حرکت می‌کند.

از قالب معنایی «سفر» و اجزای هسته‌ای این قالب برای اشاره به بیماری کووید-۱۹

در متون خبری به شرح زیر استفاده شده است:

۱. عبور مبتلایان به کووید-۱۹ در جهان از مرز ۲۴ میلیون تن.

۲. کاهش چشمگیر سرعت شیوع بیماری در جهان.

۳. موارد بحرانی به صورت پیشروی ویروس به دستگاه تنفسی رخ می‌دهند.

ویروس در بدن مستقر می‌شود.

۵. ویروس وارد سلول‌های بدن می‌شود.

۶. ویروس به اندام تنفسی می‌رسد.

۷. اگر بیماری پیشروی کند، به خاطر واکنش بیش از حد سیستم ایمنی خواهد بود.

۸. ویروس از دهان تا نای و لوله‌های ریز درون ریه‌ها سفر دارد.

۹. تجمع ویروس کرونا در نواحی ریه و شش‌ها.

همان طور که در مثال‌های بالا ملاحظه می‌شود، بیماری کرونا سفری است که

مبتلایان قصد رفتن و رسیدن به مقصد سلامت را دارند. مثال ۲ سرعت شیوع بیماری را

به میزان سرعت حرکت در سفر تشبیه کرده است. همچنین در مثال ۳ ویروس، سفری

را در بدن انسان آغاز می‌کند که مقصد آن دستگاه تنفسی است. سایر مثال‌ها نیز به

مبدأ، مقصد و مسیر سفر اشاره دارند.

۱-۵-۲. قالب معنایی «موجود زنده دیگر»

استعاره «کرونا موجود زنده دیگر است» با استفاده از قالب معنایی «موجود زنده»

که شامل همه موجودات زنده اعم از کوچک و بزرگ می‌شود و با بهره‌گیری از

ویژگی‌های برجسته حیوانات و گیاهان، و در برخی موارد انسان، توانسته است

ویژگی‌های ناملموس ویروس را در قالب ویژگی‌های ملموس این موجودات بگنجانند.

این قالب به شرح زیر تعریف می‌شود:

الف. تعریف قالب «موجود زنده»:

در این قالب یک ارگانیسم (موجود زنده) دارای ویژگی خاص که آن را با بقیه ارگانیسم‌ها متفاوت ساخته است، وجود دارد. در صورت لزوم، این قالب معنایی نشان می‌دهد مبدأ این ارگانیسم کجاست.

ب. اجزای هسته‌ای قالب «موجود زنده»:

ارگانیسم: هر موجود زنده‌ای که در دنیا وجود دارد، چه بر روی زمین و چه خارج از سطح زمین.

ویژگی: مشخصه خاص ارگانیسم که آن را از سایر موجودات زنده متمایز می‌کند (مانند نیروی تفکر برای بشر).

منشأ: این ارگانیسم از کجا آمده است یا مبدأ آن کجاست.

اگرچه ویروس کووید-۱۹ موجودی زنده است، برخی از استعاره‌ها ویژگی سایر موجودات زنده دیگر از قبیل انسان، حیوان و گیاه را به آن نسبت داده‌اند. غیرقابل مشاهده و کوچک بودن اندازه ویروس‌ها باعث شده است به مفهومی ناملموس برای بشر تبدیل شوند. به همین دلیل، برای اشاره به این ویروس، از موجودات قابل مشاهده و بزرگ‌تر استفاده شده تا به مفهومی ملموس از آن دست یابند؛ مانند:

۱. کرونا همراه با مردم در خیابان‌های بازار و اماکن شلوغ قدم می‌زند.

۲. مهاجرت کرونا به کشورهای سرتاسر دنیا.

۳. رهایی ۷۰۵ نفر از چنگال کرونا در کردستان.

۴. شبکه به‌هم‌پیچیده کرونا.

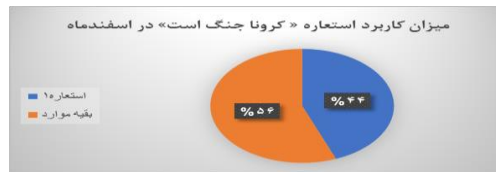
۵. یگه‌تازی کرونا در روزهای آخر سال.

۶. رشد ویروس کرونا در قاره سبز.

در مثال‌های بالا، برای اشاره به بیماری کووید-۱۹ به ترتیب از بشر، پرنده، شیر، عنکبوت، اسب و گیاه استفاده شده است. در همه موارد فوق، ویروس کرونا استعاره از موجود زنده دیگری است که هرکدام از این موجودات نقش ارگانسیم زنده ملموس را در ذهن ایفا می‌کنند. همچنین در این استعاره‌ها ویژگی خطرناک هر ارگانسیم زنده (موجود زنده) برای نشان دادن خطر ویروس کرونا یا شرایط خطرناک حاصل از وجود آن به کار رفته است.

۲-۲. بررسی درصد فراوانی استعاره‌های «کرونا جنگ است»، «کرونا سفر است»، «کرونا پدیده طبیعی است» و «کرونا موجود زنده دیگر است» در دو بازه زمانی

در این بخش، میزان کاربرد هریک از چهار استعاره «کرونا جنگ است»، «کرونا سفر است»، «کرونا پدیده طبیعی است» و «کرونا موجود زنده دیگر است» در دو بازه زمانی آغاز شیوع بیماری کووید-۱۹ و اوج گیری آن در مهرماه تعیین و با هم مقایسه می‌شود. از میان ۳۰۰ استعاره انتخاب شده از متون خبری در بازه زمانی آغاز شیوع بیماری کووید-۱۹، استعاره «کرونا جنگ است» با ۴۴ درصد فراوانی، بیشترین میزان استفاده از مفاهیم ملموس جهت ارجاع به مفهوم بیماری را به خود اختصاص داد و پس از آن، به ترتیب استعاره‌های «کرونا پدیده طبیعی است»، «کرونا سفر است» و «کرونا موجود زنده دیگر است» دارای بسامد ۲۷، ۱۹ و ۱۰ درصد بودند.

شکل ۱: میزان کاربرد استعاره‌ها در اسفندماه^۱

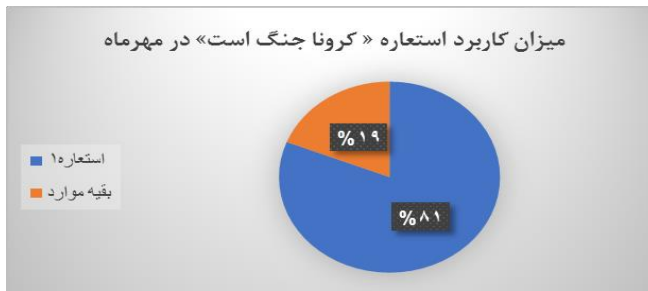
۱. در مقاله حاضر، به دلیل تمرکز بر استعاره «کرونا جنگ است»، رنگ آبی نشان‌دهنده میزان کاربرد استعاره ۱، «کرونا جنگ است» و رنگ نارنجی میزان کاربرد سه استعاره «کرونا پدیده طبیعی است»، «کرونا سفر است» و «کرونا موجود زنده دیگر است» را نشان می‌دهد.

نتایج به دست آمده از تحلیل آماری براساس معنی‌شناسی قالبی نشان می‌دهد روزهای آغاز شیوع بیماری کووید-۱۹ به دلیل ناآگاهی مردم از این بیماری و عدم شناخت کامل درخصوص میزان خطر این ویروس، رسانه‌ها از قالب‌هایی از قبیل جنگ، پدیده طبیعی، سفر و موجود زنده دیگر استفاده کردند تا مفاهیم ملموس را برای ارجاع به مفاهیم انتزاعی‌تر این بیماری ارجاع دهند و ماهیت بیماری را در ذهن مردم قابل درک سازند. کاربرد ۴۴ درصد استعاره «کرونا جنگ است» از قبیل نیروی دفاعی ضعیف، بازنده نبرد کرونا است و نبرد تن‌به‌تن میان مردم و کرونا، نشان می‌دهد از ابتدای شیوع بیماری، خطر ابتلا به آن و آگاه‌سازی مردم در زمینه پیامدهای بیماری، اهمیت ویژه‌ای داشته است. از سوی دیگر، استعاره‌های «کرونا پدیده طبیعی است»، «کرونا سفر است» و «کرونا موجود زنده دیگر است» برای شناخت نوع رفتار ویروس کرونا در بدن و در بین افراد جامعه و شیوع سریع آن به کار گرفته شده است. برای نمونه، در مثال یگه‌تازی کرونا در روزهای آخر سال، ویروس به اسبی تشبیه شده که یگه‌تاز میدان مسابقه است و در این مسابقه از سایر رقبا پیشی گرفته است. در واقع با استفاده از استعاره «کرونا موجود زنده دیگر است»، به مردم برای درک سریع‌تر وخامت اوضاع کمک قابل توجهی شده است. همچنین در مثالی دیگر، کرونا به پدیده طبیعی زمین‌لرزه تشبیه شده است که پس‌لرزه‌های آن همچنان ادامه دارد و در برخی موارد شدیدتر نیز خواهد بود.

در ۳۰۰ متن و عنوان خبری که از ابتدای مهر ۱۳۹۹ گردآوری شد، استعاره «کرونا جنگ است» بیش از سایر استعاره‌ها به چشم می‌خورد؛ مانند:

- آمار جان‌باختگان کرونا به ۲۶ هزار و ۳۸۰ نفر رسید.
- ۲۵ استان کشور در وضعیت قرمز و ۴ استان در وضعیت هشدار قرار گرفتند.
- افزایش کشته‌شدگان کرونا هم‌زمان با ورود به فصل پاییز و آغاز مهرماه.
- کرونا جان ۱۷۹ نفر دیگر را گرفت.

آمار نشان می‌دهد ۸۱ درصد از متون گردآوری شده از استعاره «کرونا جنگ است» استفاده کرده‌اند و ۱۹ درصد دیگر در مجموع، در بردارنده استعاره‌های دیگر هستند. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که رسانه‌ها در اطلاع‌رسانی به مردم برای شناخت بیماری تا پیش از این، تمام تلاش خود را کرده‌اند و در این اوج گیری که در واقع نقطه سوم اوج بیماری کرونا در ایران تلقی می‌شود، با کاربرد استعاره «کرونا جنگ است» قصد دارند وخامت اوضاع را به طور برجسته به مردم منتقل کنند.

شکل ۲- میزان کاربرد استعاره‌ها در مهرماه

با توجه به آنچه در شکل (۱) مشاهده شد، برای بررسی و مقایسه استفاده از استعاره «کرونا جنگ است» در بازه زمانی اسفند و مهر، از نرم‌افزار SPSS و آزمون تی تک نمونه‌ای استفاده گردید. پس از ورود داده‌ها به نرم‌افزار، با آزمون تی تک نمونه‌ای، داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند.

جدول شماره ۴- مقایسه استفاده از استعاره «کرونا جنگ است» در بازه زمانی

مهر و اسفند با استفاده از آزمون تی تک نمونه‌ای

استعاره	ماه	تعداد	میانگین	سطح معناداری
«کرونا جنگ است»	اسفند	۱۲۹	۱/۰۰۰	۰/۰۰۰
استعاره	مهر	۲۴۳	۱/۱۶۴	۰/۰۰۰

با توجه به جدول بالا، سطح معناداری کمتر از ۰/۰۰۵ است؛ بنابراین میان میزان کاربرد استعاره در دو ماه اسفند و مهر تفاوت معناداری وجود دارد. رسانه‌ها در آغاز

شیوع بیماری سعی داشتند علاوه بر اینکه خطر ابتلا به بیماری کرونا را نشان دهند، به شکلی جدی به توصیف ویژگی‌ها و رفتار این ویروس نیز بپردازند تا مردم به شناخت دقیق از بیماری برسند. به دلیل اینکه انتظار می‌رود مردم تا مهرماه اطلاعات دقیق از بیماری داشته باشند، در اوج‌گیری سوم شیوع بیماری کووید-۱۹، رسانه‌ها بر خطر ابتلا به بیماری با استفاده از استعاره «کرونا جنگ است» تمرکز کردند. از دلایل اهمیت این موضوع می‌توان به بازگشایی مدارس و آغاز فصل سرما اشاره کرد که مردم را مجاب به ماندن در خانه و رعایت دستورالعمل‌های وزارت بهداشت می‌کرد.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با استفاده از دیدگاه معنی‌شناسی قالبی به بررسی مقایسه‌ای کاربرد استعاره‌های موجود در متون خبری زبان فارسی مرتبط با بیماری کووید-۱۹ پرداخته است. اگرچه به اعتقاد فیلمور و همکاران (۲۰۰۴) بررسی شناختی استعاره نیازمند به در نظر گرفتن قالب‌هاست، در زبان فارسی نگاهی به ساخت استعاره با توجه به این دیدگاه صورت نگرفته است؛ بنابراین نگارندگان درصدد برآمدند به بررسی ساخت استعاره با توجه به ساختار درونی قالب‌های معنایی بپردازند.

پیکره گردآوری شده شامل ۶۰۰ استعاره است که از متون خبری دو روزنامه کیهان و شرق، اخبار ۲۰:۳۰ و خبرگزاری‌های برخط ایسنا و ایرنا جمع‌آوری شده است. استعاره‌ها از طریق الگوی «روال تشخیص استعاره» استخراج شدند و براساس نظریه معنی‌شناسی قالبی، در قالب معنایی «بیماری» قرار گرفتند و اجزای قالب آن‌ها مشخص شد.

در این پژوهش، استعاره‌ها به دو گروه طبقه‌بندی شدند: استعاره‌هایی که در بازه زمانی اسفندماه، یعنی روزهای آغازین شیوع بیماری کووید-۱۹ گردآوری شده بود و استعاره‌هایی که در اوج‌گیری بیماری کووید-۱۹ در مهرماه ۱۳۹۹ جمع‌آوری شدند. از میان استعاره‌های جمع‌آوری شده، تمرکز این مقاله بر چهار استعاره پرکاربرد «کرونا جنگ است»، «کرونا سفر است»، «کرونا پدیده طبیعی (خطرناک) است» و «کرونا

موجود زنده دیگر است» قرار گرفته است. نتایج به دست آمده از بررسی های آماری نشان داد که در بازه زمانی آغاز شیوع بیماری کرونا، اخبار علاوه بر اینکه با استفاده ۴۴ درصدی از استعاره «کرونا جنگ است» درصدد نشان دادن شرایط خطرناک بیماری کووید-۱۹ به مردم بوده، قصد داشته به معرفی و شناخت بیماری نیز پردازد؛ بنابراین استعاره هایی از قبیل «کرونا سفر است»، «کرونا پدیده طبیعی (خطرناک) است» و «کرونا موجود زنده دیگر است» را نیز به کار برده است؛ اما تحلیل ها در بازه زمانی مهرماه نشان داد میزان استفاده از استعاره «کرونا جنگ است» ۸۱ درصد و بیشتر از دوره آغاز شیوع بیماری در ماه اسفند بوده است. آزمون تی تک نمونه ای نیز تفاوت معنی داری را میان کاربرد استعاره «کرونا جنگ است» در بازه زمانی آغازین شیوع کرونا و اوج گیری سوم آن در مهرماه اثبات کرد. نتایج حاکی از آن است که اوج گیری کرونا در ماه مهر به دلیل اهمیت زیاد بیماری و خطر جدی که جان مردم و دانش آموزان را تهدید می کند، منجر به کاربرد بیشتر استعاره «کرونا جنگ است» شده است.

شایان ذکر است تا اتمام پژوهش حاضر، همچنان شیوع بیماری کووید-۱۹ در جهان ادامه دارد.

منابع

- افراشی، آزیبا و همکاران (۱۳۹۴)، استعاره های مفهومی در زبان فارسی، تحلیلی شناختی و پیکره مدار، زبان شناخت، دوره ۶، شماره ۲، صص ۳۹-۶۱.
- انوری، حسن (۱۳۸۱)، فرهنگ بزرگ سخن، تهران: سخن.
- حسابی، اکبر (۱۳۹۵)، قالب های معنایی خوردن از منظر معناشناسی قالبی، مجله زبان و زبان شناسی، دوره ۱۱، شماره ۲۲، صص ۱-۲۶.
- دلارامی فر، منصوره و سید فرید خلیفه لو (۱۳۹۹)، بررسی قالب های معنایی «بیماری» در استعاره های متون خبری مربوط به بیماری کووید-۱۹، علم زبان، مقاله آماده انتشار.

بررسی مقایسه‌ای استعاره‌های پرکاربرد در متون خبری کووید-۱۹ در دوره شیوع... — ۳۴۹

- دلارامی‌فر، منصوره و همکاران (۱۳۹۶)، **روابط معنایی فعل گرفتن در زبان فارسی: رویکرد معنی‌شناسی قالب بنیاد فیلمور**، پژوهش‌های زبانی، دوره ۸، شماره ۱، صص ۷۹-۹۸.

- روحی، مهری و همکاران (۱۳۹۷)، **بررسی استعاره‌های خشم در زبان‌های فارسی، کردی و گیلکی در چهارچوب شناختی**، زبان فارسی و گویش‌های ایرانی، دوره ۳، شماره ۱، صص ۳۱-۵۶.

- زاهدی، کیوان و عصمت دریکوند (۱۳۹۰)، **استعاره‌های شناختی در نثر فارسی و انگلیسی**، نقد زبان و ادبیات خارجی، دوره ۳، شماره ۶، صص ۱-۱۹.

- سادات موسوی، شایسته و محمود رحیمی (۱۳۹۹)، **آسمان و زمین بر محور استعاره (روند استعاری معنابخشی به پدیده‌های طبیعی بر پایه استعاره‌های جهتی)**، فصلنامه مطالعات زبانی و بلاغی، سال ۱۱، شماره ۲۲، صص ۴۷۱-۴۹۶.

- صفوی، کوروش (۱۳۸۷)، **درآمدی بر معنی‌شناسی**، تهران: سوره مهر.

- علی‌پور، ساناز و همکاران (۱۳۹۵)، **معرفی ام‌آی‌پی: روشی برای شناسایی استعاره در گفتمان**، مجله زبان‌شناسی و گویش‌های خراسان، شماره ۱۴، صص ۱۱۱-۱۳۹.

- عموزاده، محمد و همکاران (۱۳۹۵)، **شبکه معنایی فعل گرفتن بر اساس انگاره چندمعنایی اصول‌مند**، پژوهش‌های زبانی، دوره ۷، شماره ۱، صص ۱۱۷-۱۳۶.

- فرنوش، غلامرضا و همکاران (۱۳۹۹)، **شناخت کرونا ویروس نوین - ۲۱۱۱ و کووید - ۱۱ بر اساس شواهد موجود - مطالعه مروری**، مجله طب نظامی، دوره ۲۲، شماره ۱، صص ۱-۱۱.

- موسوی، حمزه و همکاران (۱۳۹۴)، **بررسی واژه «دیدن» بر اساس معنی‌شناسی قالبی**، جستارهای زبانی، دوره ۶، شماره ۷، صص ۲۱۹-۲۳۶.

- نائبلویی، فاطمه و همکاران (۱۳۹۴)، **شبکه معنایی قالب بنیاد در زبان فارسی**، پژوهش‌های زبان‌شناسی تطبیقی، دوره ۵، شماره ۹، صص ۲۶۱-۲۸۲.

- نامور، زهرا و خدیجه امیری پریان (۱۳۹۶)، **کاربرد استعاره‌های مفهومی در تیتراهای خبری ۲۰:۳۰ در شبکه دو سیما، مطالعه‌ای در چارچوب معنی‌شناسی شناختی**، پژوهش‌های ارتباطی، شماره ۱، صص ۱۴۹-۱۷۹.

- Baker, C. F. (1999), **Seeing clearly: Frame semantic, psycholinguistic, and cross-linguistic approaches to the semantics of the English verb see**. PhD. Dissertation, University of California, Berkeley.

- Balteiro, I. (2017), **Metaphor in Ebola's popularized scientific discourse**, *Iberico*. vol. 34, pp. 209-230.

- Boas, H. C. (2010), **The syntax–lexicon continuum in Construction Grammar: A case study of English communication verbs**, Belgian journal of linguistics. Vol. 24, pp. 54-82.
- Bouveret, M., & Sweetser, E. (2009), **Multi-frame semantics, metaphoric extensions and grammar**, *In Annual Meeting of the Berkeley Linguistics Society*. Vol. 35, pp. 49-59.
- Fillmore, C. J. (1976), **Frame semantics and the nature of language**, Annals of the New York Academy of Science. Conference on the Origin and Development of Language and Speech, Vol. 280, pp. 20–32.
- Fillmore, C. J. (1977), **Topic in Lexical Semantics**, Current Issue in Linguistic Theory, Bloomington, Indiana University Press.
- Fillmore, C. J. (1982), **Frame semantics**, The Linguistic Society of Korea, Linguistics in the Morning Calm, pp. 111-37.
- Fillmore, C. J. (1992), **Towards a Frame-based Lexicon: The Semantics of RISK and its Neighbors, in Frames, Fields and Contrasts**, Semantic and Lexical Organization, A. Lehrer & E. F. Kittay (eds.) Lawrence Erlbaum Associates: Hillsdale, New Jersey, pp. 75-102.
- Fillmore, C. J. (1999), **Inversion and constructional inheritance**, Lexical and Constructional Aspects of Linguistic Explanation (Studies in constraint-based lexicalism 1). ed. by Gert Webelhuth, Jean-Pierre Koenig, and Andreas Kathol. 113–28. Stanford, CA: CSLI Publications.
- Fillmore, C.J., Baker, C.F. & Low, J. (1997), **The Berkeley Framenet Project**, International Computer Science Institute. Berkeley, Calif.
- Fillmore, C. J., Baker C. F. & Ruppenhofer, J. (2002), **The FrameNet Database and Software Tools**, International Computer Science Institute, Berkeley: California, Pp. 94704-94747.
- Fillmore, C.J., Ruppenhofer, J. & Baker, C. F. (2004), **FrameNet and representing the link between semantic and syntactic relations**, *Frontiers in linguistics*, pp. 1:19-59
- Fillmore, C.J. & Baker, C.F. (2009), **A Frame Approach to Semantics Analysis**, Oxford handbook of linguistics analysis, Oxford UN Press.
- Kovecses, Z. (2010), **Metaphor: A practical introduction**, Oxford University Press.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980), **Metaphors we live by**, Chicago: University of Chicago Press.
- Lakoff, G. (1991), **Metaphor and war: The metaphor system used to justify war in the Gulf**, *Peace Research*, pp. 25-32.
- Li, X., & Mooi C. C. (2017), **SBGAR: Semantics Based Group Activity recognition**, Proceedings of the IEEE international conference on computer vision.

- Mogensen, M. S. (2008), **From Cartoon Crisis to Heads carf Row**, Two Conflicts Retrieved from <http://www.intercultural.dk/images/stories/forside/cartooncrisisexerpt.pdf>.
- Moore, K. E. (2011), **Frames and the experiential basis of the Moving Time metaphor**, *Constructions and Frames*. Vol. 3, pp. 80-103.
- Petruck, M. (1996), **Frame Semantics**, Östman J-O, J. Blommaert, C. Bulcaen (eds.), *Handbook of Pragmatics*, Amsterdam/Philadelphia, Benjamins, pp. 1-13.
- Petruck, M. (2013), **Advances in Frame Semantics. Advances in Frame Semantics**, Amsterdam/Philadelphia, Benjamins, pp. 1-12.
- Pommerville, J. C. (2010), **Alcamo's Fundamentals of Microbiology**, Sudbury: Jones & Bartlett.
- Praggeljaz Group. (2007), **A Method of Identifying Metaphorically Used Words in Discourse**, *Methaphor and symbol*. Lawrence Erlbaum Associates, vol. 22, pp. 1-39.
- Ruppenhofer, J., Ellsworth, M., Petruk, M. & Scheffczyk, J. (2016), **FrameNetII: Extended Theory and Practice**, International Computer Science Institute, Berkeley: California.
- Semino, E., Demjén, Z., Demmen, J., Koller, V., Payne, S., Hardie, A. and Rayson, P. (2015), **The online use of violence and journey metaphors by patients with cancer, as compared with health professionals: a mixed methods study**, *BMJ Supportive and Palliative Care*, vol 7, pp. 60-66.
- Skorczynska, H. (2014), **Metaphor and education: Reaching business training goals through multimodal metaphor**, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, vol. 116, pp. 2344-2351.
- Stefanowitsch, A. (2006), **Corpus-based approaches to metaphor and metonymy**, In A. Stefanowitch and S. T. Gries (eds.), *Corpus-based approaches to metaphor and metonymy*, Berlin: Mouton de Gruyter.
- Sullivan, K., & Sweetser, E. (2009), **Is' Generic Specific'a Metaphor?**, *Meaning, form and body*, pp. 309-327.
- Tyler, A., & Evans, V. (2001), **Reconsidering prepositional polysemy networks: the case of over**, *Language*. vol. 77, pp. 724-65.

